

Centar za nenasilnu akciju

Dokumentacija regionalnog sastanka
za ljude aktivne na polju izgradnje mira
Banja Vrujci, 05 10.03.2004

CENTAR ZA NENASILNU AKCIJU

www.nenasilje.org

ured u Beogradu:

Studentski trg 8., 11000 Beograd,
Srbija i Crna Gora
cna.beograd@nenasilje.org

ured u Sarajevu:

Radnička 104, 71000 Sarajevo,
Bosna i Hercegovina
cna.sarajevo@nenasilje.org

Dokumentacija regionalnog sastanka za ljude
aktivne na polju izgradnje mira

Banja Vrujci, 05 – 10.03.2004.

Organizator:

Centar za nenasilnu akciju, Beograd

Voditeljski tim:

Helena Rill, CNA Beograd
Nenad Vukosavljević, CNA Beograd
Tamara Šmidling, CNA Sarajevo

Korišćenje dokumentacije je slobodno uz navod izvora (CNA).

© 2004 CNA – Centar za nenasilnu akciju

Veliko hvala svima koji su nas podržali.

Posebno hvala:

Svim učesnicama i učesnicima sastanka
Ministarstvu za razvoj Njemačke
Našim kolegama/icama CNA koji/e su nam davali podršku:
Adnanu Hasanbegoviću, Milanu Colić – Humljan i Sanji Deanković

Dokumentacija sastanka za ljude aktivne na polju izgradnje mira
Banja Vrujci, 05 – 10.03.2004.

Autorice i autori:

Helena Rill
Nenad Vukosavljević
Tamara Šmidling

Fotografije:

Nedžad Horozović
Nenad Vukosavljević

Grafička obrada i prelom:

Tamara Šmidling

U Sarajevu, mart – april 2004. godine

© 2004 CNA – Centar za nenasilnu akciju

Sadržaj

Uvod	4
Protokol	5
Uvodna radionica	6
Izgradnja mira	9
Vrednosti.....	14
Pristupi u mirovnom radu.....	18
Zašto radimo/saradnja.....	22
Saradnja	24
Prezentacije	27
Ideje za dalje/evaluacija.....	29
Prilozi.....	33
Mreža mladih PLUS – Abdulah Fetahović	34
Ana Bitoljanu	34
Centar za mirovne studije Zagreb	35
DNA Novi Sad.....	36
Omladinski centar Postpesimisti Crne Gore	37
Prvata detska ambasada vo svetot - Megjaši	37
Ljudi miramida	38

Uvod

Prvi regionalni sastanak za osobe aktivne na polju izgradnje mira, odnosno mirovnog obrazovanja u organizaciji Centra za nenasilnu akciju, održan je u Banji Vrujci, od 05 do 10. marta 2004. godine.

Na sastanku je, tokom četiri radna dana, učestvovalo 14 učesnica/ka iz različitih organizacija i inicijativa:

Društvo za nenasilnu akciju, Novi Sad
Prva detska ambasada na svetot Međaši, Skopje
Miramida centar, Grožnjan
Centar za mirovne studije, Zagreb
Mali korak, Zagreb
Odbor za ljudska prava, Karlovac
Mreža mladih PLUS, Sarajevo
Asocijacija za ženski inicijativu, Beograd
Omladinski centar Postpesimisti Crne Gore
Ferijalni savez, Podgorica

Sastanku su takođe prisustvovali i osobe čiji se rad trenutno ne vezuje ni za jednu organizaciju, ali koje učestvuju u različitim aktivnostima u okviru mirovnog obrazovanja.

Ideja za održavanje ovakvog sastanka u CNA je postojala gotovo pet godina. Koncepti su se vremenom menjali i nadograđivali, nove ideje su se javljale. Ovaj sastanak je prvobitno imao za cilj okupljanje heterogene grupe ljudi iz regiona bivše Jugoslavije koji se bave mirovnim obrazovanjem koristeći različite pristupe i metode. Osnovni cilj bio je kreirati prostor za razmenu iskustava, dilema i poteškoća, ali i kritika postojećih pristupa i strategija u mirovnom radu.

Nažalost, iz različitih razloga bilo je nemoguće formirati raznoliku grupu u kojoj bi bili predstavnici/e zaista različitih pristupa na ovom polju. Dužina trajanja sastanka, te velika zauzetost mnogih od pozvanih osoba bili su najčešće navođeni razlozi za nedolazak na sastanak, a treba pomenuti i nezainteresovanost za ovakvu vrstu razgovora.

Zbog svega toga, koncept je izmenjen «u hod», pa je glavnina grupe bila sastavljena od osoba koje su već, na različite načine, sarađivale sa CNA. Time je, u određenoj meri, izgubljena heterogenost pristupa, metoda i vrednosti, ali je otvoren prostor za intenzivniju razmenu i međusobnu podršku učesnika/ca.

Delimičnu finansijsku podršku za sastanak dobili smo od Ministarstva za razvoj SR Nemačke (BMZ).

Protokol

U ovom poglavlju se nalaze opisi radionica koji sadrže koncept dešavanja, izrađene zidne novine i navode pojedinih izjava učesnika/ca tokom diskusija. Kako je osobama zaduženim za pisanje protokala (članice/član trenerskog tima) bilo jednostavnije da pišu na njihovom maternjem jeziku, izvinjavamo se što su neke od izjava učesnica/ka «prevedene».

Uvodna radionica

subota 06/03, pre podne

Dobrodošlica

Kratki krug upoznavanja

Predstavljanje programa

Očekivanja

Svaki učesnik/ca za sebe napiše nekoliko očekivanja od ovog sastanka. Zatim jedna po jedna osoba čita svoja očekivanja i lepi ih na hamer.

- Druženje, podrška
- Da čujem šta drugi rade i kažem šta radim ja; da čujemo/iznesemo probleme u radu i podelimo dobre stvari
- Razmena iskustava, primeri za «male» mirovne akcije
- Da dobijem inspiraciju za aktivnosti drugačije od treninga
- Osnaživanje i ohrabrenje
- Da bude međusobne kritike, da bude prostora za iznošenje dilema, da se ne premorimo
- Da ću se počastiti masažom
- Smernice za dalji rad (kako se nositi sa tekovnim problemima)
- Poticaj za preispitivanje, nadogradnju i «osvježenje» mog mirovnog aktivizma
- Da razmišljam o modelima prilagođavanja onoga što radim u trenutnom okruženju procesa izgradnje mira u regiji
- Nove ideje za rad
- Upoznavanje, razmjena iskustva
- Nepoznato (da me nešto iznenadi)
- Da nađem razlgo što sam došao
- Razmišljanje i razmena o tome što radimo, na koji način, gde idemo
- Inspiracije za dalje
- Preispitivanje sebe: za šta se zalažem, šta činim.
- Da eventualno «proširimo svoj krug»
- Konstruktivne diskusije, spremnost da primam i dam kritiku
- Razmjena iskustava i literature – materijala za mirovnu edukaciju
- Puno razmene (iskustva, viđenja), da čujem različite pristupe, probleme, da izađemo osnaženi, preispitivanje
- Razgovori u formalno i neformalno
- Da ne bude naporno
- Da mi neke dileme budu zaokružene
- Da dobijem podršku/dam
- Inspiraciju za daljnji rad
- Očekujem da napunim baterije!!
- Da upoznam ljude koji rade na izgradnji mira te da razmjenimo iskustva znanja, informacije
- Identifikacija područja suradničkog djelovanja, a ono drugo znam da će biti
- Ispitivanje mogućnosti zajedničkog rada, nastupa umrežavanja (?)
- Da se čujemo kako vrednujemo šta smo postigli radom
- Da čujem razmišljanja koliko je humanitarni aspekt rada izgradnja mira
- Da čujem šta ljudi u grupi rade na polju mirovne edukacije – izgradnje mira
- Da vidim kako vrednosno utemeljen rad na izgradnji mira može biti utjecajni (na društvenu promjenu, politiku, obrazovanje),
- Da upoznam nove prijatelje i da se zabavim
- Osnaživanje
- Da za ljude koji nisu prošli kroz cna trening za trenere ne budemo homogena grupa
- Da razjasnim kad moj rad na izgradnji mira prelazi u razgradnju
- Očekujem da mi ovaj sastanak pomogne da bolje sagledam ono čime se bavim, koje su mi mogućnosti da to poboljšam i od koga imam podršku
- Razgovor o ličnoj odgovornosti u ovom radu
- Preispitivanje (šta i zašto baš to radimo)
- Utvrđivanje sličnosti i razlika u potrebama, programima, metodologiji...
- Novi pogled na moju situaciju

- vreme
- Očekujem spremnost da se kritikujemo i pitamo međusobno
 - Preko potrebnu dozu osnaživanja i inspiracije za dalje
 - Začinjanje novih ideja/pristupa i detaljno pretresanje starih
 - Detaljnije upoznavanje sa «mirovnim» radom u regionu
 - Postavljanje osnova za regionalni-zajednički plan/viziju na polju mirovnog obrazovanja

- Da čujem šta je za učesnike izgradnja mira
- Da naučim o drugačijim pristupima izgradnji mira
- Da nam ovaj sastanak bude «dobra» osnova za dalji zajednički rad
- Očekujem konstruktivnu razmjenu mišljenja
- Očekujem proces u kome bih mogla čuti različita gledišta i zanimljive diskusije
- Osluškujem svoja očekivanja, no ne mogu ih jasno čuti, jer je moja primarna želja da se sretnem s dragim ljudima

Dogovor o zajedničkom radu

<ul style="list-style-type: none"> - Javljanje za reč - Da ne kasnimo (previše) - Da ne zvone mobilni - Da postoji poštovanje privatnosti - Pravo na dalje 	<ul style="list-style-type: none"> - Svako govori za sebe - Prostor za kritiku - Zajednička odgovornost za proces - Svako govori jezikom koji želi
---	--

Predstavljanje šta ko radi (predstavljanje organizacija ili programa/aktivnosti)

Zidne novine «Šta sve spada u izgradnju mira»

Svaka aktivnost koja vodi kvalitetnijem odnosu među ljudima

Rad na sanaciji i prevenciji nasilja

Prelazak granica (fizičkih i među ljudima)

Regionalan rad

Mirovno obrazovanje

Tematizovanje stvari koje nas bole/dele/ i suprotstavljaju

Razvijanje kulture dijaloga

Prihvatanje odgovornosti

Demistifikacija moći, prepoznavanje i prihvatanje pre svega na ličnom nivou

Dijalog i susreti (na lokalnom nivou) ljudi različitih pozadina

Otvaranje komunikacije tamo gde ne postoji / unapređenje

Put od tolerancije prema prihvatanju i uvažavanju raličnosti

Misaona kativnost o smislu života/jedinstvo misli i djela

Preispitivanje delovanja (izgradnja-razgradnja mira)

Objektivno informisanje

Umrežavanje/zajedničko delovanje

Stalno preispitivanje onoga što se radi pod tim

Rad na razumevanju konteksta, potreba itd.

Razgradnja predrasuda i mojih ličnih
Spremnost na ulaz u «nemirovnjačke» prostore
Proces i mjerenje rezultata u hodu
Reagovanje
Sagledavanje problema mira kao zajedničkog
Kada akcija kreće od vrednosti
Otvorenost spram društva
Solidarnost
Lični primjer
Djelovanje u društvu
Raditi i živeti nenasilje
Rad u mikrosredini, tamo gde živimo, od sebe nadalje
Rad na više nivoa s ljudima
Izgradnja nenasilne zajednice
Kontinuirana posvećenost
Spremnost na žrtvu
Osnaživanje za ekonomsko osnaživanje
Neprihvatanje i menjanje unapred podeljenih društvenih uloga
Suočavanje s prošlašću
Razmišljanje šta nije izgradnja mira
Osuda zločina i regovanje na diskriminaciju i nepravdu
Osnaživanje i prepoznavanje kapaciteta za izgradnju mira, institucija
Kritika i samokritika
Osmišljavanje ponuda konstruktivne alternative
Moja stalna senzibilizacija

Diskusija u plenumu

Izgradnja mira

subota 06/03, popodne

Rad u malim grupama

Učesnice/i su podeljene/i u male grupe po regiji odakle dolaze (BiH, Hrvatska, Srbija, Crna Gora, Makedonija, Vojvodina). Tokom rada u malim grupama učesnice/i su imale/i zadatak da izrade zidne novine na sledeće teme:

»Koji su prioriteti izgradnje mira u određenoj regiji?«

«Koji su prioriteti mirovnog obrazovanja?»

Prezentacija zidnih novina i razgovor o plenumu

Prezentovane su sve izrađene zidne novine, a neka od pitanja o kojima se razgovaralo nakon prezentacija bila su: podrška formalnih institucija i kako je dobiti; pitanje autonomije neke oblasti i da li se rešavanjem tog pitanja istovremeno odgovara na neke prioritete u izgradnji mira; uništenje patrijarhata i koliko je jezik kojim se ponekad služimo adekvatan našim vrednostima ...

Makedonija

- Раселени и повратници
- Соочување со минатото (отварање на прашањата за мак-алб. конфликт, како и анализа на односите во времето на СФРЈ)
- Функционирање на правна држава
- Работа со педагошки кадри
- Работа со подмадоци на политички партии
- Вмрежување, информирање кој што работи на полето на им.
- Солидарност и поддршка

- Улични акцији и регистрација на дневно-политички и дру.случувања који придонесуваат во разградување на мирот
- Потреба од некакви стандарди
- Структурно насилство (освестување и со кои средства – како против)
- ... и уште многу други
- поддршка од формални институции

Приоритети на мировното образование

- препознавање што е мировното образование и потребата
- случај «мировни студии»
- мировно образование во форм.школски систем
- деконструкција на говорот на омразата (поз. пораки-кампањи, брошури, спотови...)

Vojvodina

Prioriteti izgradnje mira

- Pitanje nasilja koje se vrši pod «firmom» autonomije Vojvodine
- «pravo» stanje stvari?
- Potrebe, različitosti?
- Multikulturalnost – «problem ne postoji!» – prepoznavanje, priznavanje, senzibilizacija na nasilje
- Mediji
- Govor mržnje – prepoznavanje, senzibilizacija novinara/ki, gender
- (ne)postojanje pravnih instrumenata (zakoni, sudstvo)
- Podizanje svesti građana/ki da reaguju, prepoznavanje nasilja
- Nacionalizam, radikalizam...
- Reforma školstva (udžbenici, način rada, nasilje koje je deo škole, veronauka...)
- Nastava na jezicima manjina
- (ne)vidljivost mirovnog rada

Prioriteti mirovne edukacije

ciljne grupe:

- grupe iz prosvete
- deca, mladi
- ljudi iz medija
- ljudi iz politike
- deca (i odrasli) iz manjinskih nacionalni i etničkih grupa – osnaživanje

ciljevi:

- senzibilizacija na nasilje
- rad na predrasudama, diskriminaciji
- različitosti kao bogatstvo (upoznavanje)
- rad sa ljudima koji se bave trenerskim radom u mirovnoj edukaciji
- što šire mirovno obrazovanje (brojnost, kapaciteti)
- vidljivost

Bosna i Hercegovina

Prioritetna polja u izgradnji mira

- Bavljene /analiza/ prošlosti
- Analiza elemenata koji su doprineli eskalaciji konflikta
- Koji od tih elemenata su još uvek aktivni (prepoznati ih i raditi na transformaciji nudeći alternativu)
- Bavljene identitetima (preispitivanje i reafirmacija)
- Razbijanje ideologija – delovanje protiv monopolizacija istine
- Deviktimizacija i poticanje društvene odgovornosti svakog građanina/ke
- Ratni zločini
- Izlazak i afirmacija ovog rada u javnosti («osvajanje» prostora za mirovnu priču u medijima), javnosti, institucijama

- Poticanje i osnaživanje aktivizma
- Eksplicitna i jasna kritika «endžoizacije»
- Stalan rad na senzibilizaciji za nasilje
- Jasniji i vidljiviji politički angažman
- Izgradnja/rekonstrukcija institucija
- Izgradnja mira – straight full time job

Prioriteti mirovnog obrazovanja

Ciljevi:

- Senzibilizacija za nasilje
- Jačanje kapaciteta za nenasilnu akciju
- Izlaženje iz zatvorenih krugova/razbijanje barijera

Ciljne grupe:

- Širiti ih i uključivati nove (ngo-ovci/ke?)

Metodologija:

- Osvežavanje/nadogradnja/unapređenje
- Fleksibilnost koncepata/modela
- Društvena valorizacija (od alternative ka mainstreamu), škole, fakulteti, mediji
- Uspostavljanje kriterijuma šta jeste, a šta nije mirovno obrazovanje

Srbija

Prioriteti izgradnje mira:

- rad na prihvatanju i prepoznavanju mirovnog rada kao društveno korisnog i neophodnog
- rad na prihvatanju i prepoznavanju nenasilja (kao aktivnog delovanja protiv nepravde) kao društvene vrednosti
- senzibilizacija za nasilje
- suprotstavljanje legitimizaciji nasilja kao sredstva za postizanje cilja
- afirmacija nacionalnog identiteta s vrednostima (kulturom) koje on nosi, a bez ugrožavanja «drugog» i drugačijeg
- davanje poticaja, podrške i prostora različitim grupama (novinari/ke, prosveta, institucije, veterani, lokalne ćelije) za rad na izgradnji mira; prožimanje umesto marginalizacije
- razgradnja perdasuda na nacionalnoj osnovi – razgradnja «lika neprijatelja»
- stvaranje prostora za regionalne susrete (čuti priču drugih, dijalog)
- preispitivanje sopstvene i kolektivne odgovornosti za ratove – suočavanje sa prošlošću
- osuda ratnih zločina
- traženje saveznika na različitim nivoima, sa različitim grupama
- uništenje/dekonstrukcija patrijarhata
- stvaranje konstruktivnih alternativa (npr. demilitarizacija)
- davanje primera, otvaranje mogućnosti – preuzimanje odgovornosti
- razvoj održivih kapaciteta za npr. mirovno obrazovanje (formalno i neformalno)
- deviktimizacija – izlazak iz uloge žrtve
- korišćenje domaćeg jezika

Prioriteti mirovnog obrazovanja:

- regionalni rad (prilika da sretnu druge i čuju ih)
- Rad sa različitim grupama (političke partije, mediji ...) u mešovitim grupama (+ prosveta, društveni aktivisti/kinje, socijalni rad)
- Senzibilizacija za nasilje
- Vrednosno utemeljen rad
- Traženje saveznika u različitim grupama/institucijama
- Povezanost, proizilazi iz društvenog konteksta (nezanemarivanje prošlosti i sadašnjosti)
- Fleksibilnost – praćenje
- «Učim i podučavam» pristup
- Razgradnja predrasuda
- Prihvatanje i uvažavanje, poštovanje različitog
- Netolerancija

Crna Gora

Prioriteti izgradnje mira:

- kultura
- obrazovanje
- mediji
- političke partije
- religijske zajednice
- dijaspora
- rješavanje državnog statusa
- suočavanje sa prošlošću (učesće građana Crne Gore u proteklim sukobima)
- ekonomska stabilnost
- (ne)zaposlenost
- razbijanje monopola i zatvorenih krugova po svim kriterijumima
- revizija zakonodavstva i osiguranje implementacije

Prioriteti mirovnog obrazovanja:

- KO: djeca, mladi, svi ostali
- KAD: stalno
- CILJ: ponuditi različite opcije kako bi mladi čovjek mogao lakše donijeti odluku, oformiti stav, osmisliti akciju
- TEME: predrasude prema drugima (različitostima); nasilje (u porodici, na ulici, u školi) prepoznavanje i rad na njemu; komunikacija,; upravljanje konfliktima (unutrašnji i sa drugima); potrebe marginalizovanih grupa (socijalno ugroženi, hendikepirani, Romi, izbjeglice, ljudi sa sela, manjine, mladi ...); kulture i religije; uticaj medija na lični razvoj (govor mržnje, vrijednosti, stavovi i akcije); novi pogled na istoriju; ispitivanje potreba ljudi; odnos manjine i većine.

Hrvatska

Prioriteti izgradnje mira:

- održivi povratak raseljenih
- funkcioniranje pravosuđa
- dezideologizacija školskih programa
- javna televizija/elektronski mediji
- «deustašizacija» mladih
- javno osvještavanje nasilja u društvu
- mirovna edukacija civilnih ročnika
- nuditi alternative:
- iskorištavanje pozitivnih trendova
- određivanje prioriteta i resursa izgradnje mira
- izgrađivanje mirovnih institucija i resursa/kapaciteta
- uvođenje koncepta izgradnje mira u državne institucije/administraciju

Prioriteti mirovnog obrazovanja:

- jačanje mirovnog obrazovanja u formalnom sustavu obrazovanja
- škola kao zajednica
- policija u zajednici
- prevencija ksenofobije
- obrazovanje za globalizirano – multikulturalno društvo
- multiplikacija multiplikatora (sustavna)
- razmjena pozitivnih primjera
- cjelovito mirovno obrazovanje (sadržajno i metodološko)

Evaluacija dana

- Meni je baš bilo super. Zadeverao sam se i razmišljao. Zašto mi nismo pomenuli regionalni način rada i zašto je on pomenut samo na papiru iz Srbije. Puna mi usta regionalnog, a nisam se setio da to napišem.
- Pitanje vojvođanske autonomije počinje jako da me muči. Dosta sam umorna, gladna, pravo je vreme za kraj radionice. Inače sam dobro i jako volim da učestvujem.
- Sva sam pomalo zbunjena, baš ne znam.
- Ne znam da li me veseli ili brine što ima toliko toga da se radi. Drago mi je da smo krenuli ovim putem i da imamo zajedničke nazivnike. Pitanje regionalnog rada je i meni u glavi kao da bih se trebala osećati krivom, ali nisam jer vidim puno drugih prioriteta. Pitanje mi je šta se desilo sa regionalnim radom i šta se zbiva. Ovo mi je bilo dobro, ali imam potrebu da se stvari počnu sažimati.
- Jako mi je prijalo, dobila sam puno poticaja od svih.
- Baš sam dobro, a zamalo da ne dođem. Sad mi je baš drago jer volim da se nađem sa ljudima i pričam o ovome, ali se ponekad pitam da li mi je to potrebno. Hm, sad sam vas sigurno zbunila ...
- Otići ću sva isprepadana, imam osećaj krivice koji mi je nabijen. Šalim se, ali šta ću kad sam štreber pa sam se skoncentrisala na zadato pitanje. Lično imam neku utopljenost u regionalan rad. Drago mi je da isplavljuje nešto što je globalno, da izmenimo konkretna iskustva i primere.

uzimamo zdravo za gotovo.

- Super sam, sve bolje i bolje. Osećam podršku i energiju.
- Mislim da ću mnogo dobiti od ovog sastanka. Skomolela sam od ovih naših vojvođanskih novina koliko problema ima, a šta bi moglo da se radi konkretno? Jedva čekam dalje.
- Malo sam se zamislio nad ovim reakcijama na moje komentare i pitanja koja sam postavljao. Pitam se kako se ja doživljavam, mada mi uloga babaroge nije nepoznata. Razmišljam kako ćemo dalje raditi, nekako mi je prevelik skok na konkretno.
- Toliko papira, a kao da mi nešto fali. Ipak dosta mi tu stvari i uradimo. Dobro izlazim i imam dosta pitanja. Znam da ovo zadnje zvuči malo bljak, ali stvarno je tako.

- Posle prepodneva sam bila malo razočarana, ali imam mali osećaj da sam uljez u ovoj grupi. Posle ovog popodne imam osećaj da ipak ima šta da se razmeni i o čemu da se priča.

- Brzo mi je prošlo vreme, puno smo papira potrošili. Fali mi ovakva razmena u Hrvatskoj.

- Ja vozim dve priče istovremeno – ovaj rad i prvi put u Srbiji posle dužeg vremena. Dobro sam.

- Jako brzo mi je prošlo vreme. Razmišljam da je tu neki Albanac iz Makedonije kako bi izgledali naši prioriteti. Koliko ih podrazumevamo i

Vrednosti

nedelja 07/03, pre podne

Igrica: pogadanje ličnosti

Vrednosti

Koje vrednosti promoviramo svojih radom? Svako za sebe napravi listu prioriternih vrednosti. U manjim grupama pravi se zajednička lista vrednosti, a potom u grupama od po šestoro.

Prezentacija zidnih novina

Grupa 1 <ul style="list-style-type: none">- odgovornost- transparentnost- nenasilno delovanje- solidarnost- mir- saradnja- preispitivanje	<ul style="list-style-type: none">- kritika / samokritika- analiza zbilje- sloboda /jednakopravnost- promena- svest- monoteizam- dijalog
Grupa 2 <ul style="list-style-type: none">- različitosti (prihvatanje, poštovanje, uvažavanje, bogatstvo, prepoznavanje)- neprihvatanje, osuda, suprotstavljanje nasilju- solidarnost, briga za druge- društveni aktivizam, aktivno učešće pojedinaca/ki u društvu- socijalna pravda (ravnopravnost, jednake mogućnosti za sve)- pravda i suprotstavljanje nepravdi- kritičko razmišljanje, stalno napredovanje, učenje i rad na sebi- pozitivni / održivi mir	<ul style="list-style-type: none">- nestavljanje problema pod tepih, otvaranje sukoba- ljudska prava jednaka za sve- etika i odgovornost- feminizam- individualizam – poštovanje ličnosti- antiautoritarnost- poštovanje drugih- nenasilna komunikacija (ne veštine nego poštovanje u međuljudskim odnosima)- demilitarizacija i život bez oružja

Akvarijum

Četiri stolice su postavljene u okviru kruga. Svako ima prilike da kaže nešto na sledeća pitanja:

Gde smo tanki? (u odnosu na prioritete mirovnog obrazovanja i vrednosti); Kako i da li radimo na društvenom priznanju mirovnog obrazovanja? Koliko je ono što činim u skladu s onim za šta se deklarativno zalažem? Zašto ako...? Solidarnost među organizacijama.

- Društveno priznanje mirovnog obrazovanja - postoje promišljanja o tome, ali ništa nisam uradio i tražio saveznike. Bila mi je potrebna analiza rada mirovnog obrazovanja. Kriteriji ne postoje. Imam osjećaj da unutar organizacija ne postoji iskrenost. Pozivanje na odgovornost tih NVO je bitna. Treba da vidimo koliko je dobro to što radimo, da dajemo fidbek jedni drugima. Stvari nisu transparentne, osjećao sam neiskrenost, nisam osjećao prostor da razgovaram.

- Traženje saveznika - mi radimo, znamo kako to ide, ostali su sa strane. Npr. ljudi u prosveti su

otvoreni. Juče im možda sve to nije bilo dostupno.

- Gde smo tanki? Gde smo tanki u Makedoniji, u mojoj organizaciji? Smeta mi što sve više postajemo «projekt» organizacija. Ne možemo da predvidimo u projektu neke stvari, pa ne reagujemo. Često nema posvećenosti. Imamo sve više birokratije i idemo na drugi put. Ostaje nam ono zbog čega smo se osnovali. U jednom smislu se razvija, a u drugom ne. Donatori su tehnozovani, ako to napišeš, to i radiš, i onda je ok. Drugi problem gde smo tanki jesu standardi jer ih nema.

- U Hrvatskoj smo pred pritiskom preživljavanja i došlo je do potrebe profesionalizacije. Hronično su tanki kapaciteti za mirovni rad, aktivisti koji bi kreirali i stvarali.

- U malim grupama se pojavio pojam profesionalni aktivizam. Bilo mi je teško definisati termin zbog stavljanja u kontekste kako ja ne doživljam. Jednom istom reakcijom mogu da afirmišem, a drugi može da doživi kontra tome. Ja neke različitosti ne želim da prihvatim i to povezujem s osećajem pravde. Ljudima često nismo jasni. Vidim konkurenciju među organizacijama. Za mirovni rad bez solidarnosti smanjuje se mirovni rad. Kako nastaje ta konkurencija?

- Neke stvari koje radi ta organizacija naiđu na kritiku koja se doživljava kao atak na te vrednosti.

- Pod vanjskim pritiscima. Ima organizacija kojima nije isključivo prioritet mirovni rad, pa se desi da radimo trening za druge. Ima puno toga. Ima organizacija koje mogu dobro posložiti projekat.

- Društveno priznanje mi je povezano sa solidarnošću jer ne može organizacija sama. Potreban je sistematizovan rad. To je strateški cilj i tu smo tanki. Mi u CNA zbog različitih razloga ne radimo sistematski na tome. Društveno priznanje se svodi na reklamu projekata. Fali mi kako možemo na tome da radimo. Solidarnost – zašto ona ne postoji ili je ima samo tu i tamo? Ne znam šta se od mene očekuje. Gde ja mogu da pomognem ako nemam fidbek. Nevladine organizacije su često same za sebe i tako funkcionišu. Šta je sadržaj solidarnosti?

- Meni je enigma kako nema više zajedničkog rada. Nije jasno kuda mi to zajedno idemo.

- Problem mi je postavljanje percepcije da radimo na različitim metodama. Da li je to «ljudskopravaški» mirovni rad? Mi mirovnjaci moramo raditi na procesu, a ljudskopravaši kažu – moramo imati rezultat. Mi pravimo razliku. Brine me što koristimo neke reči, često robujemo procesu i probleme ostavljamo u zraku i sukobe stavljamo pod tepih.

- Smeta mi da imam retku priliku da se razmenjuje fidbek. Češće dobijamo uvijene poruke. Pogodilo me što ljudi nisu došli ovde. Često dobijamo šifrirane poruke. Izlišno mi je pričati o solidarnosti. Ne moramo da se složimo, ali krajnje vreme je da otvorimo neke stvari. Recimo u Hrvatskoj nemam pojma šta se dešava. Ne znam da li ima interesovanja.

- Vidim nedostatak regionalne saradnje kao manjak. Postajem rezigniran jer ne mogu da saradujem ako niko neće sa mnom. S ljudima s kojima smo postali bliski imamo regionalnu

saradnju. Treba mi vrednost utemeljene saradnje. Nismo u fazonu da ulazimo u kompromise. Institucionalno pamćenje mi nedostaje, skupljanje materijala da posluži i drugima. Voleo bih da čujem razloge. Zašto regionalna saradnja nije prioritet, ili nije visok prioritet? Gde je tu susretanje? Tanki smo u finansiranju za naš rad. Povlađivanje donatorima – to ne radimo, ali to se dešava da oni diktiraju. Tako se nanosi ogromna šteta i drugima. To prihvatanje pozicija moći «mi smo vaše gazde» ne mogu da prihvatim. Čujem ogovaranje – CNA pristup je nemački tvrd pristup. I kod nas ima različitosti, ni mi nismo istomišljenici.

- Mene je potaknula ova priča o regionalnom radu. U Makedoniji nema saznanja ko šta radi, a odbijam da toga nema, odnosno vrednosno utemeljenih organizacija. Solidarnosti nema.

- Paralelno s regionalnim, u Crnoj Gori je neophodan i rad na lokalnom nivou. Moram tu da radim, ko će ako ja neću? Bojim se budućeg oružanog sukoba. To može sutra da se desi. Plaši me zatvorenost prema spolja, mladi ljudi se boje da izađu. Ljudi iz Podgorice idu samo u Tuzi na pjacu, a ništa drugo ne znaju. Mogu da doprinesem da radim na sadašnjim sukobima i na prevenciji budućih. I zato mi je važan rad u Crnoj Gori. Što se tiče solidarnosti, mi pošaljemo na mrežu apel i apsolutno nijedna organizacija nije reagovala. To je mirovna poruka na koju niko ne odgovara. Nema fidebeka ako ja ne pitam. Osjećam se užasno sama. Sad se situacija mijenja. Ima već 10ak ljudi.

Tu su mi ljudi, a ne organizacije. Dio sam mreže Srbije i Crne Gore koja je postojala dok je bilo para, a sada je više nema. Ja sam lično tanka u mom obrazovanju. Imam velike rupe, što mi fali da sednem s nekim za sto i pričam o tim stvarima.

- Ja bih o regionalno-lokalnom radu. Ja sam bosnocentričan. To regionalno sam ostavio po strani, podrazumijeva mi se regionalno. Nije mi to odnos ili-ili. Regionalni uvid u regionalni rad umnogome otvara mogućnosti za lokalni rad i neka iskustva su veoma dragocena. To je dimenzija koja mi nedostaje. Plaši me koji dolaze je nedostatak informacija iz ex Yu. Npr. da li je mostar u BiH ili Hrvatskoj, ili šta je Republika Srpska? Mislim da to koči u mirovnoj radu.

- Trebalo je postojati saradnja u lokalnoj sredini. Ako toga nema, onda je teško uspostaviti regionalnu saradnju. Organizacije nisu spremne. Ljudi nisu osjećali sigurni prostor. Treba da počnemo govoriti o problemima otvoreno. Ne vidim proces da počnemo razgovarati gde vidiš nedostatke u mom poslu; recimo, reći ću CNA šta ja mislim.

- Ja bih o povlađivanju donatorima. Moja organizacija izbegava dve fondacije. Imali smo probleme, a USAIDu smo rekli da nađu druge. Nije mi tako lako otkazati donaciju jer će nam sutra neki reći – vi ste problematična organizacija kad s nikim nećete.

- Gde smo slabi? Nije mi jasno koliko pratimo ljude koji su prošli edukaciju. Uvek vraćanje u svoju sredinu, nemam predstavu šta se s njima dešava. Kad smo slali poziv na tribinu, nijednu reakciju nismo dobili. Superprodukcija projekata i neprofilisanost je možda razlog tome. Možda mi te stvari nisu u fokusu, ali ne odlučujem se lako da odem na tzt koji traje 3 dana.

Evaluacija prepodneva

- Treba nam ova vrsta priče i skroz sam bolja s energijom. Htela bih da diskutujem i imam puno pitanja o kojima bih pričala.

- Maglovito sam i zamišljeno. Puno mi treba da razmišljam. Regionalni rad je super, ali nemam podršku kući.

- Sviđe mi se što smo pričali detaljnije o vrednostima.

- Bilo mi je jako zanimljivo. Bilo mi je jako značajno da čujem. Razmišljam od koga mogu da očekujem podršku. Treba da reagujemo svi, a ne da očekujemo od drugih.

- Zanimljivo mi je kad se govori o vrednostima. Stalno menjam organizacije, volim promjenu, za nešto sam plaćen, za nešto ne. Dok postoje vrijednosti, nastaviću s tim.

- Nedostajalo mi je više razmene u plenumu, koje su poteškoće, šta je išlo, šta ne. Nedostaje mi razmena s drugom grupom. Vrednosti su mi osnova mirovnog rada. Iz vežbe izlazim nasikirano jer i pre nisam našao odgovore. Treba mi veća razmena s drugima.
- Ja sam ok. Potrebno mi je bilo više vremena za priču o vrednostima. Dosta stvari smo zapisivali o kojima bih volela da razgovaramo.
- Nedostajalo mi je kritike, pitanja. Važno mi je da se otvara prostor za to. Retko kad postoji taj prostor i retko kad postoji konstruktivni prostor.
- Na momente mi je sporo, a s druge strane mi je potrebno priče gde škripim od ovih vrednosti. Šta je to što radim, da li zovem ljude imenom i prezimenom, koliko imam svojih principa, koliko imam očekivanja, koliko je potrebno napraviti koraka, truda uložiti.
- Dobijam odlične poticaje. Svi smo se referirali šta nam je tanko, a nismo pomenuli da li radimo na priznanju.
- Priča o vrednostima mi je baš bitna, a neke stvari koje različito nazivamo, mislimo isto. Setila sam se nekih važnih iskustava.

Pristupi u mirovnom radu

nedelja 07/03, popodne

Uvod

Prikupljanje pitanja za razgovor

Pitanja koja su navedena:

1. Koliko je ono što činim u skladu sa onim za šta se deklarativno zalažem? Zašto ponekad imam utisak da to što radim nije ono što želim da promovišem? Odnos «teorije» i «prakse» ...
2. Razgradnja mira
3. Kako menjati osim treninzima?
4. Koliko sam uspešna/an u objašnjavanju čime se bavim?
5. Koliko je rečnik (metajezik) kojim se služimo razumljiv ljudima van mirovnjačkih krugova?
6. Finansiranje – problem malih organizacija. Od koga uzimati novac i koje su posledice?
7. Dugoročni rad i uticaj na društvo
8. Mali procenta korisnika/ca programa i kako dopreti do širih krugova?
9. Pitanje odgovornosti sa različitih aspekata
10. Povezivanje, razmena informacija, kako do informacija?
11. Kako produžiti raditi u okruženju koje smatra da ovaj rad nema perspektivu?
12. Kritika i kako je upućivati?
13. Strani eksperti
14. Principijelnost i potreba (neophodnost) pravljenja kompromisa u odnosu na te principe
15. Merljivost rezultata
16. Kako da razumem međunarodne organizacije
17. Odgovornost u smislu reagovanja (*Koliko je kontraproduktivno reagovati npr. na Milovu nagradu za mir?*)
18. Metode/koliko eksperimentišem i kako se odnosim prema drugačijim metodama?
19. Koje sadržaje i veštine podrazumeva trening za trenere?

Rad u tri male grupe (razgovor o nekima od gore navedenih pitanja)

Izveštaji iz malih grupa

GRUPA I

Pitanje terminologije: da li su nam termini uniforme i razume li se njihov pravi sadržaj; pitanje istrajavanja u nekim vrednostima; loš imidž NVO-a i razlozi za to, kao i neophodne promene; ciljne grupe i njihova motivacija za učešće u mirovnim programima; mogućnosti pristupa širim masama; odnos prema donatorima, postoji li strategija u tome; osećaj besperspektivnosti i kako se nositi sa njim.

GRUPA II

O standardima trenerskog rada; potreba da se uspostave ti standardi; mogućnost uspostavljanja fleksibilnog trenerskog kodeksa; o metajeziku i potrebi prilagođavanja tog jezika svakodnevnom načinu komuniciranja; o uličnim akcijama i akcijama koje mogu pratiti treninge; o sistematičnom praćenju trenerskog rada, međusobnim načinima podrške na dobrovoljnom nivou; uspostavljanje razmene iskustava; o prezentaciji onoga što radimo; šta sa ljudima kojima je mnogo teže kada se posle nekog obrazovnog programa vrata u svoju sredinu; o donatorima i razgradnji mira.

GRUPA III

Standardi trenerskog rada; o terminologiji, rečniku i razumljivosti; izgradnja mira i nenasilje; fenomen treninga radi treninga; potreba za kritikom i povratnom informacijom; zajedničko funkcionisanje u grupama sa zajedničkim vrednostima a različitim pristupima; postoji li mogućnost da se organizuje trening za donatore.

Diskusija u plenumu

- Meni je trebalo puno vremena da se uklopim u te termine, a bilo me je sramota da pitam. Često mi se ne sviđa upotreba tih pojmova. Licemerno mi je kao kad političari zauzimaju medijski prostor da bi pričali jezikom koji niko ne razume. Važno mi je prilagoditi taj jezik da može svako da me razume.
- Problematika mi je u vrlo domaćim rečima koje nisu afirmisane na te načine. Matematika ima svoj jezik, filozofija ima svoj jezik, ja želim da i mir ima svoj jezik. Neke reči ne mogu da prevedem, već želim da to postane deo rečnika nenasilja i izgradnje mira (na primer: osnaživanje).
- Jako mi je važno da me ljudi razumeju, ali i imati neku terminologiju mirovnog rada jer mi je to rad na afirmiranju struke. Osnaživanje nije nov pojam, nego nov koncept koji treba objasniti.
- Zbunjeni smo jer ne znamo nešto objasniti, ali naša metoda nije objašnjavanje nego iskustveno učenje. Za mene mir nije struka nego stanje svesti. Ja se borim da ne zapadnemo u nešto što nazivamo totalitarnim jezikom. Koliko često se tim jezikom služimo da odmah procenimo koliko neko (ne) pripada našem krugu. Skroz sam protiv upotrebe stranih reči.
- Bitan mi je sadržaj tj. šta stoji iza tog termina. Razmena o sadržaju i načinu kako da neutrališem te jezičke nesuglasice može mi pomoći da pristupim ljudima.
- Ono što je meni problem je što ljudi razumeju šta ja radim, ali ne vide smisao u tome. Lakše me razumeju na primer ljudi iz BiH, nego oni iz Srbije. To mi je posledica nedostatka senzibilizacije za nasilje.
- Ima jedna anegdota kako ljudima objasniti šta radimo: došli neki ljudi što grade kuće za izbeglice i kažu šta je to izgradnja mira, to nije ništa konkretno, a jedan čovek im odgovorio: Vi gradite krovove na kućama, a ja radim da ti krovovi ostanu čitavi.
- Sredina koja nas ne prihvata. Vrlo često se shvata da ovaj rad zahteva rad i trud na sebi, pa zbog toga ljudi često imaju odbojnost jer ne žele da rade na sebi zato što je to često jako teško. Ljudi ne vole da im bude naporno i teško.
- Ili što bi se u Bosni reklo «Neće kile» ...

- Ja verujem da ljudi hoće kad oseće sopstvenu odgovornost, kada uspeju da je prepoznaju. Tu ostaje neki trag koji nastavlja da klija. Verujem da posle nije lako pobeći od tog probuđenog osećaja, a verujem i da nije za džabe.
- Imam osećaj da ponekad postoji totalna apatija i bespomoćnost. Zanimljivo mi je i lepo videti kad ljudi npr. na treningu uvide da imaju moć i odgovornost. Kako da to uvidi što veći broj ljudi?
- Da li on/ona oseća tu moć i kada dođe kući? Kad izađeš iz kruga osećaš se kao izduvan balon. Ipak su ljudi kad se vrate u svoje male, zatucane sredine prepušteni sami sebi. Pratiti

sve pojedince/ke još je nekako karika koja nedostaje.

- Pitam se koliko će meni sve ovo olakšati život?
- Razmišljam o tome da je nemoguće pratiti sve ljude, pa ne možeš ih neprestano držati na nekakvom treningu. Ja lično nisam imala iskustvo da mi je toliko teško. Ne vidim svoju odgovornost što je nekome teško, mislim da to nije na meni.
- To je plaćanje neke određene cene, meni je to investicija u nešto vredno.
- Jako mi je važno da se setim pitanja zašto to radim. Ako je nekome teško što prepozna

odgovornost važno mi je imati na umu da je teško i žrtvama diskriminacije i nepravde. Ako mi odustanemo zato što je teško onda nikada neće biti bolje.

- Bitno mi je da razumem sredinu u kojoj sam, da ne vičem i ne upirem prstom:»Ti vršiš nasilje!» Radim sa odraslim ljudima koji nose odgovornost za sebe, ja imam svoj deo odgovornosti, ali ne svu odgovornost za to šta će biti sa ljudima kada dođu kući.
- Šta meni fali? Povratna informacija od mnogih ljudi šta se sa njima zbiva nakon što prođu program.
- Nisam sigurna da ljudi koji dođu na trening znaju šta ih čeka i sa čime će da izađu iz treninga.
- Vratim se kući i onda me sašiša sa svih strana. I pre sam bila nezadovoljna i želela neku promenu . Vrata koja su mi bila otvorena 2 cm sad su se otvorila mnogo više. I ovde sam došla da ponovo napunim baterije i da se nekako nosim sa svim tim. Guram dalje jer mi je bitno.
- Sad smo došli do pitanja motivacije za ovaj rad.
- Ja nasiljem koristim mirovnu edukaciju sa profesorima, jer ih nisam pitala žele li tu edukaciju ili ne. I to je ogromna odgovornost tim veća što su trojica mojih učesnika dobili otkaz jer su bili neprilagođeni za rad u policiji.
- Ja smatram građansku neposlušnost velikom vrednošću, da učim ljude ne onome što mi program propisuje, nego što mislim da je u skladu sa mojim moralnim načelima.

Evaluacija dana

- Osećam se puno bolje nego jutros.
- Sadržajno mi je bilo. Dugačak dan, puno smo čačnuli, a još je puno toga. Super mi je bilo ovo pred kraj. Dosta dobro izlazim. Pitanje mi je šta se desilo sa otvorenim pitanjima, kao nema ih, pa odjednom op!
- Sad mi je teško, a ceo dan mi je bio super. Ovo zadnje pitanje me je pogodilo jer se prepoznajem u tome. D. Mi je rekao da sam se premnogo senzibilizirala.
- Značajno, a istovremeno se u meni odvija proces «Jaaj moj DNA».
- Meni tim rešava 90% problema i za tim energiju uvek moram naći jer znam gde mi temelj stoji. Dosta mi je dobro ovde jer se ispunjava moja osnovna potreba da filozofiram.
- Konstruktivno i dobro se osećam inače sa ovakvim temama. Mozak mi dobro radi.
- Sve mi je ovo važno i puno toga smo čuli. Još mi je u svesti zadnji deo – svaki rad na senzibilizaciji mi je velika snaga, a naša lična odgovornost je da procenimo koliko možemo. Ja to tako rešavam. Baš mi je važno da bude dokumentacije sa ovog sastanka.
- Izlazim nekako umorna – male grupe su mi prijale, plenum mi je teško pao.

- Meni je super da ovako pričamo, možemo i da se vratimo posle večere. Kad je nešto teško to je deo učenja i to doživljam kao početak promene. Ipak mi je različita usamljenost grupe od usamljenosti pojedinca/ke.
- Jako mi je prijao rad u maloj grupi i žao mi je što nisam mogla da budem u svim grupama. Prava stvar i sad sam jako dobro.
- Ja sam OK, malo mi se ne sviđa što uglavnom govorimo samo o jednoj metodi – treninzima. Često se u poslednje vreme osećam usamljeno. Kad sam kretala u tu priču nisam imala pojma gde idem.
- Nisam ni dobro ni loše, dišem čudno. Posle podne mi je palo na želudac. U jednom trenutku mi je palo na pamet: Šta ja radim ovde, rađe bih bila kući i nešto radila.
- Očekivanja su počela da se ispunjavaju sa današnjim danom.
- Izlazim zadovoljno, ne veselo, ne lagano. Volim razgovore protkane emocijama. I ja sada kontam da kada sam išao na poslednji trening koji sam vodio ni ja nisam znao gde idem. Težina koju još uvek osećam posle treninga govori mi da ima smisla da ja radim ovaj posao.

Zašto radimo/saradnja

ponedeljak 08/03, pre podne

Uvodni krug

Igrica: zemljotres

Šta me pokreće?

Svako za sebe piše na stikerse: «Šta me pokreće?» i «Šta me sputava/ograničava/plaši vezano za ovaj rad?».

Male grupe

Razmena onog što je napisano na stikersima i razgovor na temu «Šta mi pomaže da se nosim s nekim ograničenjima i strahovima?».

Osvrt na rad u malim grupama

Zidne novine: saradnja

Kriterijumi, šta je važno za saradnju s drugim organizacijama/pojedincima /pojedinkama

- motivacija	- konsenzus oko ciljeva i načina sprovođenja
- vrednosti	- prostor za kritiku
- da nije isključivo novac razlog za taj rad	- stalna komunikacija i konstantna razmena
- posvećenost	- prostor za fleksibilnost i otvorenost
- međusobno poverenje / da će posao biti obavljen pošteno	- e-mail nije jedino sredstvo komunikacije
- odgovornost (podela i zajednički osećaj)	- transparentni privatni odnosi u saradnji
- potencijal da obe strane profitiraju iz te saradnje	- definisati šta kad se dogovor ne ispunjava
- jasnost i transparentnost očekivanja jednih od drugih	- procena kapaciteta
- unapred dogovoreni, jasni mehanizmi saradnje	- osećaj postojanja međusobne podrške
- transparentnost (budžeta, podele poslova ...)	- ugovor sa definisanim odgovornostima, da to ne bude samo forma
- kompatibilnost kapaciteta i metoda	

Diskusija, komentari, pitanja

- Imamo npr. jednu dobru ideju, ali nemamo kada u organizaciji. Da li da uzmemo nekog sa strane, a da ne delimo iste vrednosti? Da li da ne radimo uopšte?
- Mi imali projekat i hteli da ga damo, da neka druga organizacija ga realizira i nismo našli.
- Imali smo dva slična slučaja saradnje, bilo je dosta stresa. Ja bih ponovo ušao u sličnu varijantu. Taj osjećaj, ti kriterijumi nisu bili zadovoljeni, vrednosti, prostor za kritiku.
- Teško mi je prihvatiti pritisak sa strane. Možda si damo vreme da se upoznamo. Suradnja znači uložiti vremena, da se upozna, da se komunicira, da razmenimo iskustva. Zadavalo mi puno muke i dodatnog vremena, ali bilo je i da sam puno naučila, puno energije dobila.
- Kako se nađeš u tome? U fazi planiranja? Kad si već napisala projekat? Ako hoću da izvedem, radim procenu kapaciteta. Imam ciljeve, imali smo smernice: mesta, partneri, ne znajući kakav će biti rezultat. Imali smo nadcilj. Moraš da izanaliziraš kad krećeš u nešto.
- Sama pojava da tražim nekog sa strane mi je dobra. Suradnja mi nije «prihvataš li ti to?», nego ispitivanje šta je tu važno, kakva je motivacija.
- Evo jedno lično iskustvo: postoje različite vrste aktivizma i traže različite vrste modela. Npr. tribine u BiH; želimo zbog vrednosti da imamo lokalne partnere. Trebalo ih je naći. O mnogim tačkama smo odstupili. Šta su tu očekivanja, šta nam je minimum za saradnju, šta nam je količina nečega šta možemo da dobijemo. Imala sam utisak previše kompromisa, ali sad mi je drago jer smo tim tribinama probili led. Puno pitanja mi se otvorilo – sa kim ćemo? Nije mi lako samo imati kritiku, nego šta i kad to ne ide. Nisam sigurna da ćemo imati dobar odgovor kako ćemo se nositi s tim problemima.
- U «mladi protiv nasilja» trebali su nam profesori iz škola jer nam trebao prostor, učenici. Imali smo osećaj da bi oni to mogli. To se pokazalo dobrim: nisu bili radna snaga, nego su se uključili u razradu projekata, učestvovali su u njemu.
- Važno je da se potiče zajednička odgovornost. Moja ideja i moj model je nešto što je fleksibilno. Za ulazak u saradnju s nekim imam izraženu želju, ali na nivo odnosa u organizaciji zbog nečega tami se želja izgubi (npr. zbog komunikacije u toj drugoj organizaciji).
- Razmišljam o ponudama za suradnju. Tražili smo previše od suradnika i zbog toga smo imali probleme. Bili smo prezahtevni suradnici.
- Kad «dajemo» odgovornost, moramo biti spremni da nam se rezultat i ne sviđa.
- Imamo primer s plakatom – dali smo određene ruke partnerima/partnericama. Dobili smo plakat koji ne odražava našu poruku, nego nešto skroz suprotno. Dobili smo fidbek. Mi smo onda napravili drugi plakat. Koliko smo mi u nekoj saradnji spremni? Kad krenemo od takvih pitanja, dolazimo do «otvorenosti/zatvorenosti», očekivanja?
- Bitno mi je da ne ulazim u svaku saradnju. Važno mi je da postoji kritika, počev od donatora do organizacija.
- Ponekad sam imao utisak da smo u saradnji s organizacijom, a ispalo je da su to dve osobe iz organizacije.
- Ovo s tribinama nas je ispeglalo, bez vremena, prostora za dogovore. Imamo sada nakon poslednjih 5 tribina dosta iskustva i sa lokalnim partnerima. Imali smo dogovor o raspodeli odgovornosti. Zadovoljna sam saradnjom samo s našom decom gde imamo odnose poverenja i topline. Kad je bilo stresa, nosili smo se s tim, dok s drugim partnerima je bila dosta slaba komunikacija.
- Postojanje inicijative mi nedostaje na ovim zidnim novinama. Treba da postoji osjećaj da se inicijativa ravnomjerno dijeli.

Saradnja

ponedeljak 08/03, popodne

Zidne novine «Modeli saradnje»

<ul style="list-style-type: none">- razmjena informacija- nametnuta između dve organizacije- između dve organizacije sa bliskim vrednostima i misijama- saradnja unutar organizacija- na konkretnom jednom projektu- međusobna podrška organizacija i pojedinaca/ki, kad se ima prostor za to- regionalna saradnja- unutar jedne zemlje/regije- u trenerskom timu – pojedinci/ke- deklarativna- u timu općenito- međusektorska saradnja	<ul style="list-style-type: none">- na osnovu zajedničkih vrijednosti- uključivanje u akcije drugih organizacija- saradnje u konkretnim organizacijama (po pozivu)- zajedničko planiranje i zajedničko donošenje odluka- ad hoc koalicije- koordinacija- mreža- horizontalna mreža- grupe za podršku- dugoročna partnerska saradnja
--	--

Brainstorming «Problemi u saradnji»

<ul style="list-style-type: none">- neodgovornost- nedostatak komunikacije- različito percipiranje pojma saradnje- razlika u bioritmu organizacije- razlike u načinu donošenja odluka- netransparentnost o poteškoćama skrivene namere- različiti prioriteti- nepoštivanje zajedničkog dogovora- konflikti unutar partnerske organizacije- kada se ispostavi da imamo različite vrednosti- vanjski faktor- nepredviđena mogućnost promene- ogovaranja- nepovjerenje- nedovoljno jasno definirani odnosi među organizacijama- netransparentno raspolaganje finansijskim sredstvima na zajedničkom projektu- nemogućnost kritike- nedostatak vremena/kapaciteta- potreba za debalansom moći («mi glavni»)- fizička udaljenost- dunderaj (lažni eksperti)- različit stepen orijentiranosti na proces/rezultat	<ul style="list-style-type: none">- držanje lekcija iz aktivizma i moralizam- doživljaj druge organizacije kao konkurencije- neprosleđivanje informacija- dostupnost informacija o radu organizacija (npr. pisani trag)- elitizam + one (wo)man show- lične preference- diskriminacija radi određenog identiteta- prenošenje nepotpunih informacija i interpretacija- «uljepšavanje slike», skrivanje poteškoća i pouka- nerealna očekivanja od suradnje- primena različitih metoda rada- primjena istih metoda rada (zatvorenost)- nepoštivanje finansijskih obaveza- doživljaj organizacije kao zatvorene- stav «treba zadovoljiti donatora»- pritisak okoline- nekompatibilnost kultura organizacija- nespremnost da se radi na postojećem konfliktu- odbijanje/nespremnost za komunikaciju/razrada konflikta- nerazumevanje- uloga žrtve
---	--

Razgovor u plenumu

- Važna mi je podrška, ali ne bezrezervna jer često na kraju procesa dobijem bumerang koji me u tom trenutku totalno sravni. Taj bumerang je prekid komunikacije, konflikti, priča u stilu: «Šta vi mislite da nije bilo vas da ničeg ne bi bilo».
- Da pre ulaska u saradnju svaka organizacija jasno kaže šta nudi i šta joj treba. U jednoj saradnji smo jednom mesečno proveravali šta je ko uradio, kako je ko i iznova postavljali pitanje šta ćemo dalje i sa kojim kapacitetima. Da se zna da je odgovornost na ljudima koji su u tom procesu saradnje.
- Da se stvari podrazumevaju ili pretpostavljaju, pogotovu potrebe. To je moje iskustvo. Proveravati – da li je podrška koju dajem baš ta potrebna podrška. Problem je i što se ja često ne setim da proverim.
- Pre tri nedelje sam totalno slomljena izašla iz jedne radionice na kojoj se svašta dešavalo – upadi donatora, komunikacija nula, prekid evaluacije itd. Shvatila sam da organizatore uopšte ne interesuje to što smo tamo radili. Rekla sam sebi da to više neću raditi ali mi se konstantno javlja to da ću zbog materijalne nesigurnosti i sutra pristati na to da me neko nasanka. A šta ću ako me sutra opet neko pozove, ja nemam od čega da živim, pa pristanem?
- Ono što mi zaista nedostaje jeste iskreni feedback. Nit se nudi, nit se traži. To se ne dešava i osećam malo prostora da dam feedback, a kad sam pokušao dobio sam neprihvatanje. Takođe često primećujem skrivanje neuspeha i poteškoća kao da je to sramota. Voleo bih da vidim kako se to čuje u onome što CNA pokušava sa svojim izveštajima.
- Kad ulazim u bilo kakvu saradnju imam svest da ne znam ništa sa ljudima o kojima razgovaram. Dešavale su mi se razne situacije – da u nekoj organizaciji baš deo donacije za moj honorara bude potrošen, ili da mi se zabranjuje ulazak u neki prostor. Više me ništa ne može iznenaditi.

Male grupe i izrada zidnih novina

«Koraci ka poboljšanju nivo saradnje sa drugim organizacijama»

Predstavljanje zidnih novina u plenumu

Grupa 1

- jasna motivacija
- naučiti tražiti i davati informacije
- transparentnost interesa (poticanje)
- zajedničko planiranje (što ranije)
- sastavljanje dogovora o suradnji
- ne podrazumijevati nego eksplicitno navoditi detalje
- imati na umu nepredvidive okolnosti i razraditi mehanizme za nošenje sa njima
- stalno provjeravanje očekivanja i stavljanje u realan kontekst
- evaluacije kao dio procesa od samog početka
- njegovati feedback
- modeli podrške
- naći dovoljno vremena za saradnju
- jačati vlastite kapacitete i znanja
- da saznamo šta će nas veseliti 😊
- procjena kapaciteta i vremenskih okvira

Grupa 2

- dogovor o svim fazama – osjećaj zajedništva
- jasno izražena očekivanja
- nastojanje na konsenzusu/interna razmjena informacija
- direktna komunikacija među svima u projektu
- upoznavanje organizacija i okruženja u kojem djeluju
- pisani trag o dogovoru
- jasno reći što možemo ponuditi i što nam treba
- institucionalno pamćenje
- stvaranje prostora za razmjenu i kritiku
- pogled sa strane
- «facilitacija» projekta/njegovanje žive riječi
- podsjećanje i briga
- jasna podjela individualne i organizacione odgovornosti
- jasno donošenje odluka
- duplerica/o zadacima i /ili dogovorima upoznate barem 2 osobe iz organizacija
- komuniciranje vrijednosti
- svijest o granicama suradnje
- prihvaćanje različitosti

Evaluacija dana

- Čisti mi je poklon moći sa vama ovako raditi, pa bi voleo i u ovo preostalo vreme da budem sa grupom. Voljan sam prezentovati Miramide ako bude bilo volje i interesovanja.
- Ja sam dobro baš. Dobro je glasno razmišljati o nekim stvarima.
- Dobro, osećam se najbolje od svih dana, sve me zanima i teško se odlučujem za jednu temu.
- Nijedne teme nisam spremna da se odreknem. Nešto me stomak muči.
- Nisam umorna ali puno smo radili. Puno je svega.
- Ne znam zašto danas imam utisak da mi je najznačajniji dan. Zašto? Verovatno ću saznati. Pomaže mi da neki procesi izađu iz mene. Volela bih da se čujemo oko toga koji su još mogući pristupi izgradnji mira osim treninga.
- Umorna, gladna, pala mi je koncentracija ali sam jako dobro. Super mi je što je G. Bio na radionici.
- Puno važnog sam čula, a nešto i rekla. Dugačko mi je bilo popodne.
- Dragoceno mi je sve što smo radili danas. Puno sam razmišljala, predlažem da G. i sutra bude sa nama, ako je moguće.
- Čudno izlazim iz ove priče o saradnji. Dragocena mi je saradnja, ali kad je tako važna zašto je tako retka?
- Dosta sam loše sa energijom, imam grbu sa rezervoarom, lai mi ipak koncentracija pada. Pitanje mi je ko će organizovati sledeći sastanak ove vrste.
- Prijalo mi je ovo poslednje. Bolje sam nego ceo dan.
- Danas sam imao osećaj puno opštih stvari, falilo mi je nešto konkretno. Pun sam energije, ali čudno.
- Malo sam umorna danas cijeli dan. Volela bih i naredna okupljanja.

Prezentacije

utorak 09/03, pre podne

Uvod i igrica

Prezentacije do sada urađenog

Prezentovani su sledeći programi i organizacije:

Akcija «mladi protiv nasilja», Mali korak, Zagreb
Tribine «Četiri pogleda» u BiH, CNA Sarajevo
Partnerstvo u organizovanju tribina «Četiri pogleda» u Srbiji
Rad sa profesorima/kama jedne srednje škole u Skopju
Centar za mirovne studije Zagreb
Miramida program

Brainstorming «Akcije izgradnje mira (osim treninga)»

<ul style="list-style-type: none">- kampanje- peticije- reakcije i saopštenja- tribine- okrugli stolovi- publikacije- bojkot- demonstracije- ulične akcije- skriveni teatar- forum teatar- lobiranje- grafiti- video produkcija- slušati priče ljudi- susreti	<ul style="list-style-type: none">- izdavaštvo- apeli- anti reklame- seminari- distribucija informacija- no border kampovi- okupljanje ljudi na zajedničkim potrebama- štrajk- izložbe- koncerti- sportski susreti- majice sa porukama- zagovaranje ideja u formalnim strukturama vlasti	<ul style="list-style-type: none">- (zlo)upotreba položaja u obrazovanju- građanska neposlušnost- mirovna edukacija u nastavnim programima- živjeti u malim post-ratnim sredinama – solidarnost- ekonomsko osnaživanje- zdravstvo (putujuće ambulante sa multietničkim timovima)- video prezentacija mirovnih poruka
--	--	--

Rad u malim grupama i izrada zidnih novina

«Kako vrednujemo i kako bismo želeli da vrednujemo urađeno na polju izgradnje mira/ mirovnog obrazovanja»

Ideje za dalje/evaluacija

utorak 09/03, popodne

Prezentacija zidnih novina

<p>Grupa 1</p> <ul style="list-style-type: none"> - evaluacija na dva nivoa: zadovoljstvo učesnika/ca i razina stečenih veština, znanja i promene stavova - znanstvena evaluacija - ono što vidim, čujem, pročitam i osećam - evaluacija u toku treninga – dnevne unutar tima, sa grupom, na kraju treninga 	<ul style="list-style-type: none"> - evaluacija nakon izvesnog vremena - kontakt sa učesnicima/ama - samoprocena vlastitog učešća - zainteresovanost za program, preporuke - feedback (na r ni
<ul style="list-style-type: none"> - visinom honorara - transparentnost upošljavanja - ekonomska moć sredine - ne kao merilo kvalitete/parametar vrednovanja - odjek u javnosti - koliko mediji to prate - ulica/čaršija šta priča - reakcije ljudi 	<ul style="list-style-type: none"> - inicijative - količina promene ponašanja ljudi, lične transformacije - multiplikacija - istraživanje/snimanje - povratak stanovništva, vlasništva, sigurnost, sloboda kretanja ... riminacije
<p>Grupa 3</p> <ul style="list-style-type: none"> - ispitivanje potreba - postavljanje prioriteta i težišta (svijest o zanemarivanju drugih prioriteta) - izrada strategije/koncepta uz efikasno korištenje kapaciteta i kompetencija - Kontinuirana evaluacija pojedinačnih koraka (ciljeva) u odnosu na postavljene indikatore - PRINCIPI: - Dugoročna posvećenost - Sklad načina i principa 	<ul style="list-style-type: none"> - Fleksibilnot/jasno izražena spremnost za promenu - Radimo sa ljudima (saradnja) a ne na ljudima - Transparentnost sa vrednostima i motivacijom - Transparentnost sa očekivanjima - Otvaranje i spremnost za rad na sukobima - Preispitivanje – nećkanje

Ideje za dalje

<ul style="list-style-type: none"> - Šta je važno raditi lokalno? - Šta je važno razmenjivati regionalno? - Smernice regionalnog rada, možda zajednička strategija ... - Gde procesi u društvu idu i kako se možemo uključiti? - Kako ostvariti regionalne odgovore na dešavanja, bez mnogo koordinacije? - Vrednosti, metode, prioriteti – nastavak - Preispitivanje 	<ul style="list-style-type: none"> - O problemima u radu - Novi sistemi razmene informacija i stvaranje resursa - Razmena iskustava sa više ljudi koji se ne poznaju - Istraživanje mogućnosti konkretne saradnje; druženje i razumijevanje zajedništva - Sastanci za ljude koji su prošli CNA treninge za trenere i rade (i koji su pali☺)
--	--

Slobodno vreme za razgovore

Evaluacija sastanka

- Sad sam baš jako dobro. Pauzu smo iskoristili za priču o knjigama, filmovima, policama za knjige ... Pričalo se na ovom sastanku stalno, i u pauzama – nikako da nađem prostora da udahnem vazduh. Zato sam umorna. Ovo je mnogo kompleksna priča sa nivoima na koje još nisam stigla, pa neke stvari nisam mogla da pratim. Za godinu dana ovo bi mi bilo dragoceno jer mi stvarno treba da nataložim iskustva. Na trenutke sam imala osećaj da ne mogu ravnopravno da učestvujem.
- Bio mi je vrlo dragocen ovaj sastanak. Osećam da treba još puno da učim i još više da čujem tuđih iskustava. Drago mi je što sam upoznala ljude koje nisam ranije znala i volela bih da produžimo sa regionalnim sastancima. Izlazim osnažena, sakupila sam snage, volje, motivacije ...
- Značilo mi je ovo malo što sam učestvovao. Drago mi je što smo se sakupili ovde i moja mala obitelj. Možda mi ovaj skup pomogne da se vratim Miramidama.
- Jako sam zadovoljna, trebao mi je ovakav skup. Moje osnovne potrebe bile su podrška i preispitivanje. Ispalo je drugačije nego što sam očekivala. Zasmatalo mi je malo toliko ljudi iz

CNA miljea. Možda bih sa različitim ljudima dobila više razmene, ali ovako smo imali ličnu priču i priču lične podrške. Skroz sam napunila baterije.

- Dobro, kao da sam otkrila novu nauku, hiljadu papira i informacija. Na početku sam bila malo nervozna. Važno mi je šta još možemo raditi osim treninga? Svaki put neke nove stvari, 1000 stvari koje nikada ne razmenimo, ali i 1000 stvari koje radimo zajedno. Pitam se treba li uopšte pozivati ljude koji ni ne žele da dođu. Volela bih da što više ljudi iz Crne Gore može da dolazi na ovakve sastanke.

- Već ulazim u to šta me čeka sutra. Korisno. Treba čuti druge ljude da bi moglo da se ode dublje. Bilo je značajno i konstruktivno. Volela bih da se ovako srećemo nekoliko puta godišnje.

- Činilo mi se da će četiri dana biti puno. Postojao je prostor za razmenu i promišljanje razlika i usporedbu. Mislim da sam dosta prostora zauzela. Trebalo mi je više jasnijih znanja, jača facilitacija u nekim trenucima ali i jasniji feedback od grupe. Činilo mi se da smo u nekim trenucima mogli da radimo šta hoćemo. Značilo mi je i drago bi mi bilo ako je i za CNA ovo bilo značajno.

- Jako sam osnažena. Došla sam iz prelomnog perioda kada sam bila u fazonu – puštam sve. Imala sam u pojedinim momentima problem da pratim dubinu. Imala sam priliku da slušam stavove i različitih drugih ljudi. Ono što smo proradili dalje nadograđujem u sebi. Potreba postoji za još sastanaka zbog osnaživanja.

- Jako je puno vredelo ali imam neke stvari za pojasniti. Trenutno ne radim ništa konkretno, a imam veliku volju, želju, a nemam dodatnih kapaciteta. Današnji dan – totalna zbnunjoza. Kao da sam slušala neke stvari koje sam deset puta čula. Trebalo mi je više i dinamičnije. Imam osećaj disbalansa u ovoj grupi. Nemam iskustva, slušam i trebam sudjelovati. Malo mi smetalo što nije bilo i nekih drugih ljudi i drugih iskustava. Idem osnažena doma da se opet tamo išamaram.

- Dvojaka uloga i dvojaka osećanja. Imala sam osećaj da ćemo razmeniti šta radimo i slično. Druga mi je uloga bila običnog učesnika i sa njom sam se mnogo teže nosila. Falilo mi je jače lično upoznavanje i imala sam osećaj nedovoljne brige za manjinu (A. I ja). Dragoceno mi je bilo – gledati kako sjajno radi tim, kako se neke stvari mogu prevoditi. Vreme je gospodarilo nama u nekim trenucima. Nije me zadovoljilo što nisam čula kako radi CNA kad je u pitanju mirovno obrazovanje. Dragoceno mi je bilo i osveščivanje da ipak nisam vešta u nenasilnoj komunikaciji, uzimam prostor, to sam i ranije znala. Nadam se da ćemo se vidati u razmeni iskustava.

- Mrtva sam umorna, loše sam procenila energiju kad sam odlučila da dođem. I prvi dan sam rekla da ne znam gde su mi očekivanja od ovog sastanka. Originalno sam očekivala izazov, a u ovakvom krugu očekujem razmenu energije jer volim da se srećem sa ljudima na jednom mestu. Dobila sam promišljanje. Drago mi je što je ovog sastanka bilo. Fali mi da ponekad zaboravim na izgradnju mira.

- Nisam regionalno osnažen (možda je to bilo moje preterano ili krivo očekivanje da prepoznam potrebu ljudi da rade preko ovih granica). To mi je malo isteralo vazduh, predstavlja mi poteškoću. Da li se zatvaramo u neke krugove? Nedostajalo mi je tokom radabsmernica iz grupe. Imam utisak da je taj prostor nuđen, a kao da nije iskorišćen i to me je malo demotivisalo. Mislim da je prevelik prostor zauzet od ljudi iz CNA. Drago mi je čuti da je više ljudi osnaženo. Osećam odgovornost za nezavidnu postavku grupe i posledice toga. Imam doživljaj da je dosta teško išla razmena, pitam se kako je bilo u šarenoj grupi. Malo me to brine. Imao sam momente ushićenja, jedan od njih je i rad u današnjoj maloj grupi. Mnogi genijalni ljudi i ideje su tako bili neshvaćeni.

- Moja očekivanja su se stalno transformisala, ne sećam se da sam očekivao bilo šta od ovog što sam dobio. Dobio sam susret sa poznatim ljudima, video sam šta se sa njima desilo, neke promene i transformacije su mi baš bile poticaj. Nedostajala mi je različitost, a možda smo dobili dubinu, a sa njom i teoretiziranje i uopštavanje. Ni sam sebe često nisam mogao da pratim. Falilo mi je više fokusiranosti – na vrednosti, standarde ... nezadovoljstvo sobom mi je povezano sa umorom. Izvinjavam se svima što sam bio nemiran na radionicama.

- Nije mi još jasno gde sam – imam pomešana osećanja – zadovoljstvo i nezadovoljstvo. Nisam sigurna da sam zadovoljna načinom kako smo ovo koncipirali, možda i kako smo sastavili grupu. Očekivanja su mi se menjala. Izlazim dobro sa malim osećajem nezadovoljstva. Sauper su mi informacije u ovoj evaluaciji.

- O samoj grupi – CNA nisam doživljavao kao CNA, i sebe ne doživljavam kao da sam iz CNA. Mislim da sam imao dosta prostora, osećao sam se komotno i lijepo. Zadovoljan sam procesom i facilitacijom. Korisno mi je posvestiti pristupe. Začudilo me pitanje da li su

treninzi jedino što postoji. Prilično korisno i osnažujuće. Osećam siguran prostor sa ovim ljudima ovde pa ako dođe do saradnje, važno mi je da vidim da je to realna potreba u društvu. Očekivao sam malo različitije ljude, ali sada mi se čini da to jeste stvarnost da možda malo manje razmišljamo regionalno. Sad sam ja to malo updetovao. Domino efekat.

Prilozi

Kratki opisi organizacija i aktivnosti na kojima su aktivni/e učesnici/e sastanka.

Mreža mladih PLUS – Abdulah Fetahović

Svrha rada udruženja Mreža mladih PLUS je promicanje integracionih procesa u kojima se nalaze mladi (15 - 35 godina) u izgradnji savremenog društva u Bosni i Hercegovini, pomoć mladima u prihvatanju evropskih standarda, svestrana i multidisciplinarna pomoć i podrška mladima u prevazilaženju problema, razumjevanje i prihvatanje evropskog identiteta kojem Bosna i Hercegovina teži.

Udruženje će nastojati da pomogne mladim ljudima u Bosni i Hercegovini da pronađu vlastiti identitet, tolerantan spram drugih i drugačijih identiteta. Udruženje hoće da afirmiše potencijale mladih ljudi na principima partnerskih odnosa pojedinca i društva i dubljeg razumjevanja među generacijama.

Osnovna polja djelovanja Mreže mladih PLUS su:

- edukacija kroz seminare, predavanja i različite vrste radionica
- produkcija dokumentarnih filmova
- vođenje različitih vrsta kampanja i akcija

Moj lični angažman na izgradnji mira počinje 1993 u Sarajevu za vrijeme opsade grada. Tada smo mi pokušavali da organiziramo "normalni" život i da tako očuvamo kako svoje mentalno zdravlje, tako i onaj "duh" grada koji je postojao prije rata. Taj "duh" je bio nešto što je podrazumijevalo življenje različitosti, bez da se one moraju definirati. Prvi moj angažman u nekoj organizaciji je bio u Asocijaciji studenata za internacionalnu saradnju-ASIS i tu sam radio na organizaciji koncerata izložbi, predavanja... Zatim sam taj rad nastavio u francuskoj organizaciji DIA. to je sve trajalo do 1996.

Drugi značajan angažman na mirovnoj izgradnji za mene je počeo 1998 osnivanjem Udruženja za međureligijski mirotvorni rad-ABRAHAM.1999 počinjem raditi u ABRAHAM-u na jednom projektu koji se bavio ljudskim pravima i posebno vjerskim slobodama u BiH. Nakon završetka projekta ostajem raditi u Abrahamu na različitim projektima i tokom tog rada moje posebno interesovanje je bilo odnosi između religije i nasilja i faktora koji proizvode nasilje a koje imaju izvor u religiji.

2002. počinjem raditi sa islamskim grupama jer mi se činilo da je rad sa njima bio urgentan i da se one baš dobro ne snalaze u situaciji koja je tada bila. Sa jedne strane se događala njihova radikalizacija a sa druge je društvo vršilo pritisak (različite vrste nasilja) na ove grupe i postojala je realna mogućnost da dođe čak i do fizičkog nasilja u većem obimu.

Krajem 2003 nas troje: Nenad Djuric, Vanja Avdić i ja, formiramo organizaciju imenom Mreža mladih PLUS koja bi trebala na najbolji način usmjeriti kreativnu energiju velikog broja aktivista na izgradnji boljeg društva. U tom kontekstu izgradnja mira je moje moje stalno interesovanje i nešto sa čime ja živim. Rekao bih ljubav.

Od treninga na kojima sam prisustvovao izdvojio bih:

- Aktivno za mir (dvanestodnevni osnovni trening, uvod u nenasilje), ABRAHAM, Sarajevo, BiH
- Trening za trenere (program u trajanju od 4 mjeseca), CNA, Sarajevo, BiH
- Nenasilje u kontekstu rata ili oružanog konflikta (šesnaest dana) KURVE, Wustrow, D

Budući planovi, ideje, obrisi ideja ...

Trenutno pomažemo na uspostavljanju mreže ekologa, pripremamo jednu kampanju koja se bavi afirmacijom određenih vrijednosti u društvu posebno među mladima i jedan projekat koji se bavi problemom identiteta na području BiH, Hrvatske, Srbije i Crne Gore. Pripremamo i program rada koji bi za ciljnu grupu imao mlade koji se žele baviti politikom. Posebno kreiramo treninge, seminare i predavanja za lidere koje bi trebali početi realizirati od septembra. Ljudi koji se trenutno okupljaju oko Mreže mladih plus saraduju na različitim vrstama projekata i u drugim organizacijama i otvoreni su za saradnju. Ako nekada snimimo prvi dugometražni igrani film nemojte se iznenaditi:)

Ana Bitoljanu

Skopje, Makedonija & Grožnjan, Hrvatska
30 godina

suosnivačica OLIVA Skopje, 2001

članica Kolegijuma, Prva detska ambasada na svetot «Megjashi» Skopje, od 2003

suradnica MIRamiDA Centar, Grožnjan

profesorica filozofije

završavam magisterij iz etike na Univerzitetu Kiril i Metod u Skopju

- završila Osnovni i Trening za trenere CNA 2000 godine
- članica tima petodnevnih MIRamiDA u Medveđi i Bujanovačkoj Banji (Srbija), te Skopju i Ohridu (Makedonija) zimi 2001/2002 u sklopu projekta «Doprinos komunikaciji u podijeljeni zajednicama» zagrebačkog Centra za mirovne studije
- članica studijske grupe posjeta radu na pomirenju u Južnoafričkoj Republici te Svjetskom forumu nevladinih organizacija u Durbanu, 2001

radila treninge za volontere SOS telefona u Skopju 2001 i 2002

članica tima serije treninga za profesore srednje Medicinske škole u Skopju, 2003/2004 iz nenasilne razrade konflikta, «Megjashi»

afiniteti :

rad u podijeljenim sredinama, unapređivanje međuetničke komunikacije,

izgradnja mira u lokalnim zajednicama, primjenjena etika, feminizam,

rad s mladima i prosvjetnim radnicima

premošćivanje jaza između aktivista/ica i većinske populacije (mainstream),

pogotovo između aktivizma u akademizmu

vegetarijanka i Lunina mama ☺

Centar za mirovne studije Zagreb

Centar za mirovne studije promiče nenasilje i društvenu promjenu povezujući obrazovanje, istraživanje i aktivizam.

CMS je član Antiratne kampanje Hrvatske, mreže 20-tak organizacija koje promiču nenasilje, ženska i ljudska prava. CMS je izrastao iz različitih oblika izravne izgradnje mira u Zapadnoj Slavoniji (Volonterski projekt Pakrac, 1993-1997.) Osnovan je 1996. godine u Pakracu.

Ciljevi CMS-a:

- razvijanje kulture dijaloga i kulture nenasilnog življenja
- poticanje kreativne razmjene teorijskih i praktičnih pristupa mirovnom obrazovanju, transformaciji sukoba i izgradnji društvene pravde kroz studijske programe, treninge i javne prezentacije
- istraživanje tema koje se odnose na izgradnju trajnog mira te obrazovanja za mir, s naročitim osvrtom na iskustva iz Hrvatske i šire regije
- razvijanje preporuka za rad na javnim politikama
- podupiranje umrežavanja i razmjene iskustva o izgradnji mira u Hrvatskoj i široj regiji zahvaćenoj ratom 1991. godine
- pružanje informacija, potpore i partnerstva lokalnim inicijativama u nastanku čije se aktivnosti dotiču izgradnje mira
- afirmiranje aktivističkog pristupa u lokalnim zajednicama
- kontinuirano samoobrazovanje članova i članica i sudionika/sudionica u programima Centra, na unapređenju vlastitog razumijevanja mirovnog rada
- iniciranje novih modela obrazovanja i samoobrazovanja

Svoje ciljeve CMS ostvaruje kroz obrazovne programe, istraživanja i poticanje rada na javnim politikama. Važan resurs za edukaciju i istraživanja predstavlja Mirovna knjižnica, otvorena polaznicima/cama mirovnih studija i ostalim građanima/kama.

1. Program edukacije

- Jednogodišnji neformalni program Mirovnih studija
- MIRamiDA - treninzi i podrška pojedincima/kama i inicijativama predanim radu na izgradnji mira

- Javne edukacije - poticaj otvaranju komunikacije i društvenoj promjeni kroz javne diskusije i vikend radionice otvorene građanima/kama
- Treninzi za trenere

2. Program istraživanja i rad na javnim politikama

- sigurnost (pridruživanje Hrvatske NATO-u, civilni nadzor vojske i tajnih službi, sigurnost i ljudska prava)
- suočavanje s prošlosti: prikupljanje građe usmene povijesti, rad na spomenicima
- Mirovna knjižnica i izdavaštvo
- Savjetovanja i usluge

Suradnje i prijatelji:

CMS aktivno surađuje sa brojnim inicijativama, organizacijama i institucijama s otvorenom komunikacijom:

Antirana kampanja Hrvatske, Hrvatski Helsinški Odbor za ljudska prava, Ženski Studiji, Iskorak, Multimedijalni institut - Mi2, ZaMirNET, Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži, te nizom udruga mladih (KCM-Kutina, Domachi-Karlovac, Puž - Slavonski Brod, Gokul - Zabok, HUK - Knin, Most - Beli Manastir), Zelena mreža aktivističkih grupa - Z.M.A.G.; Biro za ljudska prava - Tuzla, Helsinški Parlament građana - Banja Luka, Sezam - Zenica, Centar za nenasilnu akciju Sarajevo-Beograd, Žene u crnom - Beograd.

Neki od rezultata:

Od 1996 - 2003. godine održano je:

- 6 studijskih godina Mirovnih studija - 180 sudionika/ca, 70-tak kolegija, 20-tak predavaaa, 1340 sati redovnog programa
- 20 osnovnih MIRamiDA treninga, 11 MIRamiDA+!, 5 treninga Mlade MIRamiDE, 10-tak MIRamiDA Partnerstva - ukupno 45 treninga, oko 280 radnih dana, 650 sudionika-ca
- 50-tak dvodnevni i jednodnevni radionice organizacijske podrške udrugama mladih
- 2 radne godine Treninga za trenere za edukaciju i samoedukaciju timova CMS-a, zainteresiranih aktivnih sudionika-ca mirovnih studija, sindikata i ostalih NVO-a
- niz facilitacija, konzultacija, edukacija na zahtjev kao podrška lokalnim inicijativama u Hrvatskoj i Regiji
- u suradnji s Care Internationalom, ispitivanje potreba mladih u Hrvatskoj
- aktivno sudjelovanje u izradi Nacionalne strategije djelovanja za mlade, provođenje kampanje, praćenje implementacije u suradnji sa Vladinim uredom za uruge
- Publikacije: «Aktivizam mladih u zajednici», Rujan 2000; Sudjelovanje u izradi Regionalnog mirovnog direktorija, Travanj 2003; Prijevod knjige: Peace Pilgrim:hodočasnica mira; U pripremi: MIRamiDA Priručnik
- CMS je aktivno sudjelovao u pripremi i održavanju niza građanskih inicijativa i akcija. Neke od značajnijih: Ne u moje ime!!!, potpisivanje peticije i skup protiv izručenja vojnika iz Hrvatske u Irak, Gay Pride 2003, Bukom protiv rata, 2003; Dosta je ratova, 2003; Fašizam, ne hvala, 2002; Gay pride, 2002; Koncerti za mir - zaustavite bombardiranje Afganistana, 2001; Moj glas za pravnu državu», 2001; Mirovne igre, 1999.

Iva Zenzerović,

Od 1998 aktivna na odučavanju od naučenih i duboko ukorijenjenih obrazaca ponašanja. Pokušava: rastapanjem predrasuda, razumijevanjem nasilja, poticanjem nenasilja, otvaranjem dijaloga - izgradnjom mira.

Svjesno učestvovala u planiranju, smišljanju i odrađivanju treninga izgradnje mira u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Jednu zanimljivu godinu provela sa CNA Sarajevo.

Vodi program Mirovnih studija. Nada se da će magistrirati na pedagogiji te priznato nastaviti raditi na odučavanju i promjenama patrijarhalnih i nasilnih obrazaca ponašanja.

DNA Novi Sad

Društvo za nenasilnu akciju je nestranačka, nevladina i neprofitna organizacija građana/ki čiji je cilj izgradnja mira u društvu, promocija nenasilja, ljudskih prava i prava životinja kroz edukaciju i konkretne akcije, i borba protiv diskriminacije i marginalizacije po bilo

kom osnovu.

DNA je osnovano jula 2003. godine i još uvek pravi prve planove i korake u svom radu, kroz edukativne programe mirovnog obrazovanja, čije je sprovođenje planirano u vidu radionica i treninga. Čine ga aktivisti i aktivistkinje koji/e žele da vrednosti nenasilja promovišu, kako u svom okruženju, tako i povezujući se i delujući u zajedničkim akcijama i aktivnostima sa organizacijama i pojedincima/kama iz regiona, naročito u zemljama bivše SFRJ.

Omladinski centar Postpesimisti Crne Gore

Omladinski centar Postpesimisti Crne Gore je nevladina organizacija koju je osnovala grupa studenata i studentkinja iz Crne Gore a broji petnaest članova iz sedam gradova u Crnoj Gori (Bijelo Polje, Berane, Podgorica, Budva, Cetinje, Kotor, Ulcinj), i velik broj volontera i volonterki širom regiona.

Ono čemu težimo je uspostavljanje konstruktivnih oblika komunikacije i kreativan rad sa ljudima različitih etničkih, nacionalnih, vjerskih i drugih identiteta, širenje kulture mira, razumijevanja i solidarnosti, principa ljudskih prava, rad na smanjenju svih oblika nasilja. Centar obavlja niz djelatnosti, od kojih je većina usmjerena na izgradnju mira. To su razne kampanje za promociju dijaloga, nenasilne komunikacije, kulture ljudskih prava, radionice i seminari iz nenasilne razrade konflikata, aktivnosti kojima promoviramo saradnju, aktivizam i volonterizam. Dio smo "Info-projekta"- za mlade u Crnoj Gori koji je namijenjen informisanju o mogućnostima saradnje sa jugoistočnom Evropom.

Svojim radom želimo podstaći građane i građanke da razmišljaju o ličnoj odgovornosti, preispituju svoje stavove i ponašanja, i učine napor da pronađu način da konstruktivno doprinesu društvu u kojem živimo.

Na polju suočavanja sa prošlošću radili smo kao lokalni partneri Centra za nenasilnu akciju (CNA) na projektu tribine sa bivšim učesnicima ratova 1990: „4 Pogleda - Od prošlosti - Odkud ja u ratu - Ka budućnosti - Kako ka trajnom miru“ u Bijelom Polju i Podgorici. Paralelno sa tribinama radili smo na programu za novinare i novinarku: «Mediji u izgradnji mira». Ovim programom željeli smo ukazati na moć i odgovornost medija u društvenim procesima, da ih osnažimo i motivišemo na aktivan angažman u mirovnim procesima, preispitivanje stavova, vrijednosti, prihvaćenih standarda u izvještavanju, a željeli smo da im ponudimo i praktično iskustvo kroz već postojeći mirovan projekat tribina.

Prvata detska ambasada vo svetot - Megjaši

Nevladina organizacija za zaštita na pravata na deteto, formirana 1992 godina. Taa se zalaga za popraveden svet za decata i mladite kako eden od osnovnite preduslovi za niven pravilen rast i razvoj. PDAS Megjasi povrzuva mladite i pretstavnicate na NVOi koi rabotat so deca i mladi ovozmo`uvaj}i komunikacija i nivno podobro megjusebno zapoznavanje so cel da gi nadminat stereotipite i predrasudite. Poveke informacii za organizacijata može da dobieite na sledniiov veb sajt: www.megjashi.org.mk

Budući planovi, ideje:

- još jedan trening za nenasilnu razradu konflikata za još jednu grupu profesora/ki u srednjoj medicinskoj školi u Skoplju
- uključivanje još 2-3 škole (gde rade zajedno mak. i alb. i dr.) program za rad sa školama, kako bi se među ostalom učesnicima/cama obezbedila osnova za umrežavanje, razmene iskustva, problema, motiviranje i sl.
- rad sa povratnicima u okolini Tetova (omogućavanje komunikacije među makedonskim i albanskim stanovništvom)
- i naravno opet akcija razoružanja dece od nasilnih dečjih igračaka, koja planiramo da postane tradicionalna akcija.

Ljudi miramida

Goran Božičević
iz publikacije *Miramida Podsjetnik*
Centar za mirovne studije, Zagreb

U moru radionica i treninga na post-YU prostorima većina će voditelja istih znati reći gdje i od koga su naučili voditi radionica. Znat će se referirati na učitelje/ice, školu ili modele koje koriste. Uglavnom - moći će predočiti svoju kompetentnost, a nerijetko i kvalifikaciju za to što rade.

Moja je procjena da se sredinom ove godine, 2002., na ovim prostorima, vođenjem radionica iz mirovne edukacije/transformacije konflikta/ljudskih prava/rodnim pitanjima/civilnom društvu/

nenasilju, bavi više od dvije tisuće ljudi. Suzimo li broj na samo one koji u prosjeku mjesečno vode više od jedne vikend radionice za bar 15 ljudi dolazimo do oko 400 ljudi. Moja je procjena da preko 3/4 navedenih zna kako su i na koji način postali treneri/ce.

Ostali s time imaju problema. Često ne znaju što točno rade ni kako a, pogotovo zašto.

Zbunjuje ih način kako funkcionira Svijet, ni svoje mjesto u njemu ne pronalaze lako, osjećaju se nelagodno trebaju li objasniti značaj edukacije za mir.

Značajan dio te manjinske grupacije okuplja se oko **Miramida** već sedmu godinu.

Reći će za sebe da nisu treneri/ce, neće reći da im je često nelagodno s ljudima, nerijetko će njihove socijalne i komunikacijske vještine biti upadljivo upitne, manjkat će im stav o mnogim

poznatim stvarima, lako im se može pokazati da su im tvrdnje proturječne, a potezi nekonzistentni, neće često pričati o politici ili ratu.

Bit će odjeveni izrazito raznoliko, načinom koji će odagnati svaku stilisticu da ih klasificira.

Te ljude nazivaju vrhunskim ekspertima u polju koje još nije priznato u krajevima gdje oni rade. Kreativna, vrijednosno utemeljena, transformativna izgradnja mira san je koji oni ne sanjaju, za razliku od mnogih njihovih kolega/ica s uglednih svjetskih sveučilišta. Oni je stvaraju. Ponekad najjasnije baš na **Miramidama**. Katkad u razgovoru s povratnicima, prognanicima, djecom ili općenito s ljudima koje drugi lako nazivaju žrtvama rata, stradalnicima, iako ovi to nijesu.

Zanimljivo, oni ne razgovaraju često s ljudima koji su te etikete prigrlili. Njih saslušaju. I nastave dalje. Često pričaju baš s uniformiranim osobama iako uniformu ne oblače ni na maskenbalu.

Sedamdesetak voditelja/ica radionica **Miramida** postoje preko šest i pol godina, preko više od

dvadeset okupljanja u mjestima koja su ugostila Zlo Rata, preko različitih dobi, zanimanja, sudbina tri stotine sudionika/ca, pet novih država, preko stotinu dana **Miramida**.

Jedna trećina njih život je posvetila gradnji mira, druga trećina redovito radi na njoj, a ostali katkad.

Kako god, ti su ljudi društveno mnogo opasniji nego izgledaju. Odricanjem od ODMAH i SVE, krenuli su na dug put. Ili su na njemu oduvijek bili. Tko zna?

Znakovito, ima ih iz 'Malog koraka' i ima ih koji malim koracima idu. Reći će vam da grade Mir, ali vam neće reći da razgrauju Rat. A rade oboje. Možda i više ovo drugo.

Termitskom upornošću razgrađuju sve moguće stupove društva: vojsku, policiju, državni poredak,

obrazovni sustav, vjerske institucije, zdravstvo, zakonodavstvo, medije, materijalna dobra, progres, civilizaciju i ostale boljitke.

Čine to sitno, polako, čak ne stalno. Napadaju ono što je najjače, rijetko izravno, uglavnom naokolo, razmnožavajući ne sebe nego pitu-zvezdanicu (tijesto od sumnje, punjenje vjerom, začim smijeh, preljev dosadna upornost) i hraneći njome one trenutno slabije i beznadnije od sebe.

Kako razgrauju (Čime? Pitanjima, ima li ičega moćnijeg?) tako odmah grade, ostavljaju za sobom trag novoga, drukčijeg, mogućeg, još maloprije niti-zamislivoga. U sociologiji su već etiketirani kao "sofisticirana naivnost" (Stubbs, 1995).

Miramida ih je počela okupljati u jesen 1995. u još razrušenom, ranjenom Pakracu. Bogatstvo ponude (nenasilna komunikacija + transformacija sukoba + civilno društvo + rod i spol + socijalna obnova + ljudska prava + svašta) odmah je devalvirano: nije program vrijednost

Miramide nego ljudi i interakcije u i među njima u tih pet dana. Programi **Miramida** mijenjaju se na licu mjesta, redovito je najmanje 1/3 **Miramide** isplanirana na licu mjesta. To je kao jazz, improviziraju se sadržaji, forme, vježbe da bi mogli ugodno pristati ljudima, trenutno se program usklađuje s raspoloženjima, željama, frustracijama, potrebama ljudi. Ne uvijek radi njihova zadovoljavanja.

“Ništa mi sad nije jasno”, u vrhu je čestih izreka s **Miramida**. Mala i neugledna, krenula iz ratnim divljanjima pretučenog Pakraca, domaća kao i prava šljivovica, mješavina i stilova i autora i utjecaja i podrijetla, uvijek samo svoja, **Miramida** je fenomen po sebi.

U pravilu je novac tražio nju, a ne ona njega. Nikad veliki, često premali (“ne objavljuj budget na e-mail listama, rušite nam cijene”, 1996.) novac su za **Miramide** tražili i davali i oni najveći (često ne razumijevajući o čemu se radi: Ured visokog predstavnika u Sarajevu, OSCE, UNDP, UMCOR).

Kako prepoznati jesi li Miramidaš(ica)?

Pogledajmo što o tom piše u “**Miramida** for idiots - genuine guide for political elitists”: (noLogo-yesGogo production, New Amsterdam 1962)

Poglavlje: Simptomi

a boli te u želucu, a ne znaš uzrok

a1 popušta bol kad uzrok imenuješ: društvena nepravda

a2 bol nestaje dnevnim radom na društvenoj promjeni

b voliš život

c poštuješ život

d poštuješ različite ljude

e poštuješ ljude s kojima se ne slažeš

f želiš osvijestiti nasilje oko sebe i u sebi

g želiš mijenjati Svijet

g1 spreman/a si početi od sebe

h važna ti je razmjena energije s drugim ljudima

i voliš davati a spreman si naučiti i primati

j ne zanimaju te mirovni simboli ni parole

k prelaziš na drugu stranu ulice kad sretniš mirovnog turista s kamerom

l često radije slušaš nego pričaš

m “bolje upaliti svijeću nego proklinjati mrak”

n znaš da je ovo samo početak

Što je to Miramida?

Pogledajmo u “Rječnik pojmova mirovnih i civilnih inicijativa”:

Miramida (isto Miramida, miramida)

1. Prvi trening iz građenja mira u post-YU zemljama; projekt Antiratne kampanje Hrvatske, a iz listopada/oktobra 1995., potekao iz ideje Treninga za voditelje projekata socijalne rekonstrukcije. Raznolikošću tema i gostiju nastojao popuniti prazninu u edukaciji mirovnih aktivista i djelatnika humanitarnih organizacija. Sudionici/e iz Hrvatske, BiH i Srbije. Vidi još Volonterski projekt Pakrac; Antiratna kampanja Hrvatska;

2. Zajednički naziv niza radionica na prostoru jugoistočne Europe održavanima od 1995.; teme nenasilna komunikacija, transformacija sukoba, rod i spol, civilno društvo, ljudska prava i dr.

Polaznicima iz postratnih područja predavači su većinom domaći stručnjaci sa i bez akademske

naobrazbe. Popularne kod stranih i autohtonih nevladinih organizacija iako ograničena

utjecaja; obraćaju se različitim socijalnim skupinama. Vidi još **Miramida Plus!**; **Miramida Seminar**; **E-miramida**; **Mlada Miramida**; **Miramida Partnerstvo**; **Miramida centar**;

3. Osnova Programa Izgradnje mira Centra za mirovne studije u Zagrebu, Hrvatska. Radionice

raznolike tematike namijenjene aktivistima nevladinih organizacija i drugima, s namjerom popularizacije koncepta ‘izgradnje/građenja mira’ (engl: peacebuilding; peace building; peace-building) Vidi: Johann Galtung; IPT Stadtschlaining; Boutros Boutros Ghali

4. Kolokvijalno: osnažiti nekoga za rad na nenasilnoj društvenoj promjeni. Izraz upotrebljavan

u drugoj polovici 90-ih među aktivistima nevladinih organizacija u Hrvatskoj i

BiH. Npr. “njima treba miramida”.